

A HALÁL UTOLSÓ ÉNEKE

Alkonyodik.
Meggyújtom ím a mécset
És az igét nehéz ábráival
Megfejttem, hogy megértsed.
Lásd ez volt: Mentél és ők elmaradtak,
És ez lesz: Mennek és te elmaradsz,
Egy óra, amit elmulatnak,
Egy óra, amit elhaladsz.
A nyugovásról elsodort az élet:
Ez volt a születésed
S a halálod:
Hogy a hajnalt holnap lekésed,
S a nyugalmat megtalálad.

Monostori Hugó

MAGYAR PUSZTÁN

Uratlan puszták, nagy halottak,
Jaj nagy halottak, temetetlen,
Uratlan puszták, elhagyottak,
A régi tarló bevetetlen,
A régi tarló nem terem,
A régi csonk nem sarjad újra,
Dudván, gazul nő, elvadulva
És bosszut áll az emberen.
Itt-ott falu lapult a sárba
A puszta kastély álmát lesve,
Mint vert paraszt, parancsra várva,
Félőn: Átkozza, vagy szeresse.
A régi szolga felfigyel,
Döbbenve érzi nagy szabadját
És sír, mert mégis élni kell
És sír, mert fél, hogy másnak adják,
Az elbitangult föld felett
Új úrnak ül a gond, az inség
S a régi, fáradt emberek
Mesélik a volt gazda kincsét.
A gond, a vert paraszt keserve
Borzong a dült tetők alatt
S az elhagyott tarlón a szél arat,
Kacagva, sírva, énekelve.

Monostori Hugó

SZÍVEDTŐL SZIVEMIG

Ó, nézd a végtelen két messze partját
Zenit, Nadir, közöttük a világ,

Roppant szeráfok szédült messze tartják,
Ölelni csak az Isten éri át.

Mert végtelen, ha végtelenhez indul,
Időtlen út, egy élet rá kevés, Sorsunk világ, az ég határain túl,
Az útja végtelen: Egy ölelés.

Monostori Hugó

ISTEN GONDJÁN

Be jó lehet Istennek lenni
Sokat akarni, sokat tenni,
Az égbe új világot vetni,
S ha megfogant, nagyon szeretni.

Be jó lehet Istennek lenni,
Virágnak cifra gúnyát venni
Mezőre zöld subát teríteni
S a gyenge sarjút megsegíteni,

Hogy ami messze ül a mélyen,
Egyszer az is napfényre érjen
És nőjön biztatón alatta:
Legyen szép, mert az Isten adta.

A sorsom szíkre vert palánta,
Napfény se kelti, szél se szántja,
Rossz földön, fáradt kéz vetette
Az Isten mégis észrevette.

Monostori Hugó

ÚJ CSODÁÉRT

Tégy új csodát nekünk Uram:
Vedd vissza tőlünk a csodákat,
Áldd meg halállal, aki vak
És boldoguljon, aki láthat.

Áldd meg a törtetők hitét,
Ne légy a térdeplők hitével;
Hiába zsoltárok, misék:
Magát imádja, aki térdel.

Áldd meg a boldogok hitét,
Akik dalolnak és ölelnek
És így imádnak: Élni szép,
S áldásukból Tiéd a gyermek

Tégy új csodát nekünk Uram;
Vedd vissza tőlünk a csodákat,
Hirdesd, hogy mától búcsu van,
Nincs több bűn, nem kell több bocsánat,

MESSIÁSOK

Őt nyugózték az ó kövek,
Kincses oltárok, régi rendek,
S a kis Názáretből jövet
Új, nagy világokat teremtett.

Megátkozták a templomok.
A trónusok, a régi század
És ment a nagy megátkozott
Meghalni, győzni, messiásnak.

S örök időközön így marad:
Az új igén a régi átok,
Örökkön harcban állanak
Az ó kövek s a messiások.

(Budapest)

Monostori Hugó

CSIZIK BORCSA NYULA

Történt, hogy Vékony Ignác szegény feles bérlő leasett a kazalról és szörnyet halt. Mire gazdátlan lett az árva Berkecz Magda kistanyája a tíz holddal. Csak nagyot néztek az emberek, mikor Márton, a Berkeczek bérese vette ki. Márton ekkor átment a tanyába, hogy a maga kezére dolgozzon. Rendes, törekvő legény volt Márton, volt megtakarított pénze, meg hogy elérte a nagykort, az árvaszék is kifizette az árva részt, ebből rendezkedett. A gazdasághoz szükséges dolgokat: kocsit, lovat, ekét vásárolt, meg még egy tehénre is futotta. Így lett ember Márton.

De azt nem tudta mindenki, hogy a dolog hogy van. Ezért az áspis emberek, akik megennék egymást, soká nem akartak hinni a dolog igaz voltában.

– E mögött valami van? Ki tudja, nem-e lopta a pézt Márton? Soká beszéltek.

Már nyár volt, ért az új élet. Sárgultak a kalászkok, megfodrozódtak a haragos zöld kukorica levelek a szélben. Márton vasárnaponkint, ha jobb dolga nem akadt, kifeküdt a tanyaház mögé és nézte a sárguló búzákat. Néha meg bevette magát a táblába és áhítatos hittel hallgatta a kalászkok ropogását. Egyszerre csak látja valaki (nem fontos, melyik vén asszony); látja Mártont, a magányos embert. Megsajnálja. De menten hozzáfűzi, különben kötél kéne az olyan legénynek, ki egymagában lustálkodik a fűben, mikor a szegény lányok magukba kénytelenek cicázni. Mer' nincs macska. Csóválja a fejét Márton, e bizony igaz! Fölkelt hát a gyepről és nem is feküdt vissza többet. Árvák maradtak a búzákat, de a kifsarsangon már asszony volt a tanyába. Szép hegyes kontyú menyecske; a Borka lány.

Víg ember lett Márton, nagyon füttyült, danolt (az asszony nótáit). Hanem egyszerre megállt a nóta, meg a füttyező. Szótalan lett Márton és bús, mint akit hideg vízzel nyakon öntenek.

Szegény Borka Márit elvitte a szárazheptika.

Új tavasz jött, de Mártonnak nem hozta el a jó kedvit. A szomszédok már-már sajnálni is kezdték a közójük való élet-magra kapott Mártont; mit epešti a bánattal magát? Házasodjék meg újra. Magára hagyva, tönkre megy a kis gazdaság – tanácsolták.

– Várni kell még ... Várni kell még – dörmögte.

Hanem amint kezd gyűlni hegyibe a munka, magátul belátja, kétfelé csak nem szakadhat. Kint is, bent is. Egy magára sok. Ekkor fogadta föl, nagy hirtelen a Csizik-lányt.

Alighogy megérkezett Borcsa, még aznap kitakarított mindent. Legutoljára, még a cserép pipát is megtörölgette (mi kiváltképp tetszett Mártonnak). Hejre egy asszony! – csóválta a fejét magában. Föl is tette mindjárt, hogy ezért majd ő is kedveskedni fog. Csak tudni kéne mivel? Mit vehetne a Csizik lánynak; hogy meg ne nevéssék érte? Pántlikát, vagy papucsot kéne neki venni! De pántlika mán kontyba nem kell. Papucsot jólenne, csakhogy a papucsot Csurkánál kell rendelni. Csurka Mari pedig gúnyt üzne belőle. Igen! ... a pántlika már elkésett, a papucs meg még hamar van ...

Az istállóba indult, hogy vessen a lovaknak. De nincs széna a tartóban. Fogja a péváskast, kimegyen a szénakazalhoz. Ott lát ugránozni egy nyulat. Szép barnahátú eleven kis vadnyulat. Ráborítja sebtiben a kosarát.

– Ez a Borcsa nyula! örvendez.

Nagyot sikít Borcsa, amint meglátja a nyulat. Hanem azért csak ölbe fogja.

– Né, milyen kis állat? Hun fogta?

– Kint.

– Hun kint?

– A szénába.

– Maga vót?

– Árván.

– Nekem aggya ...? Ha az enyém lehetne? – mondja szemlesütve, (mert szégyelte magát a kérdés miatt) – szépen fölnevelném.

Márton meg éppen ezt várta.

– Magának adom hát. Ki másnak is adnám?

A lelke beszélt Mártonnak. Olyan szelíden volt mondva, mintha csak ezt mondta volna:

– Jó helyed lesz itt, te Csizik Borcsa.

Mire Borcsának kiperdült a könnye. Alig birta visszatartani. Kötényében az árva jószággal az ablaknak fordult és kinézett rajta. Várta nagyon, hogy Márton menne már ki a házból. Amikor egyedül maradt, könnybe fürdette a kis nyúl hátát. Fölsorakozott a hányt-vetett életsorja; a cselédsor, még a kiskorból, aztán az asszony-élete a két urával, az első, aki mindig ivott és megverte, a másik, akit a tolvajtársai vertek agyon. Csúnya, zavaros, régi múlt volt ez. De most itt van. Négy napja, Istenem négy napja csak, hogy itt van, de úgy érzi, új élete van. Amint benyit Márton, a könnyeit lopva szárítgatja. Hiába, csak észrevette az a sírást:

– Mi leli magát?

Az asszony megremeg. S mert ilyen jó hozzá Márton, majdnem elfogja a sírás.

– Valami a szemembe ment, oszt kidörzsöltem.

– Olyan, mintha rína!

– Megindított ez a kis árva jószág – palástolta magát Borcsa.

Márton vigasztalni próbálta:

– Olyan a nyúl is, mint a gyerek. Elbócorog. Aztán ríhat utánna az anyja.

Elállt a szavuk. Borcsa fölkel, odament a sublóhoz. Előkereste a nagy rongycsomót és kiválasztott egy piros pergett darabot. Szalagot font belőle. A nyúl nyakába. Baj lett belőle. Meglátták. Úgy esett, hogy másnap-é, harmadik nap-é öreg Berkeczné ájtott a kistanyába.

– Hallod-é Boriskám! – szólítja a Csizik lányt, – eltört a szénvonóm, oszt sütni szeretnék.

– Ott van, Etel néni, vigye el – mutatott a sarokba Boris.

Lenyúl Berkeczné a földre, mire felugrik a kis nyúl.

– Hát ez mi szerzet? – nézi ijedten.

– Semmi az, csak nyúl ... Egy kis nyúl.

– Ki hozta?

– Márton, a gazda.

Berkeczné gyanút fogott:

– Ahá! ... hát ezér' a nagy becs. Piros pántlika a nyakba. Csokorra kötve.

El is ujságolta otthon a lányának:

– Na már Mártont befonta a Csizik lány.

Magda a tükör előtt állt, fésülködött, sütötte a haját, hogy szép legyen és megtetsszen majd valakinek. Lebontott hajába egyszerre megállt a fésű foga.

– Kit? – rikitja.

Az asszony is szomorú, hisz' terve dőlt dugába, azért nehezen szól:

– Mártont.

– A Csizik lány ...? a Mártont ...? – vijjogta Magda.

– Azt.

A széltől óvott, sápadt kis Berkeczlánynek egyszerre tüzes lett a szeme, megszorult az ökle, melybe egy elfutott élet utolsó jajját szorította:

– Osz merte ...? Hogy merte ...? Maga látta ...? Igaz ez, édes anyám ...?

– Nyulat fogott néki.

– Miféle nyulat?

– Kis vad nyulat.

– Csak ezt látta? – kacagott Magda.

Pillanatra öröm fogta el újra. Badarság volt tőle így megijedni. Van Mártonnak esze, hogy Borcsával nem kezd ki, amikor jól tudja, hogy ő a világon van. Nevetett, pattogón éleget, hogy a nagy parasztház csak úgy rengett bele. De a fájdalom csak ott ült a nevetés alatt. Neki is volt egyszer nyula. Azt is Márton fogta tavaly

kaszáláskor s neki hozta haza. Addig nevelte, ajnározta, hogy nagy nyúl lett belőle s karácsonykor elment. Elfutott a havas télbe ... Egész nap motoszkált a fejébe.

Estve alkonyattájt átosont a kistanyába.

Az udvaron találta Mártont.

– Márton bácsi igaz a?

– Mi na ...? – Magduska!

Magda pirult megmondani.

– Mongya mán.

– Igaz, hogy maga nyulat fogott?

– Két napja.

Ezt nem adta nekem!

– Me nem is láttam.

– Annak atta, akit látott.

– Maj' nem úgy van, Magduska.

– Oszt, ha most elképném?

– Aszt mán nem lehet.

– Tán gazdája van?

– A Borcsái ...

Magda meghökkent. Hát itt van. Majdnem tálcán kínálkozik oszt nem kell. A buta paraszt fájának még a kész vagyton se kell! ... mer' nincs elég esze! Ilyen ez a Márton! Sírás kezdi szorongatni a torkát. De hát csak nem? ... Büszke gazdalány ő! Berkecz-lány? nem sírhat! Fölkapta a fejét s egyszerre megfűlt benne a szánalom. Történjék bármi is, innét most már el nem megyen szépen. Álmatlan éccakái mind-mind elé sorakoztak nagy hirtelen és a fekete árnyak kergetni kezdték egymást, sirtak mint az eltévedt gyermekek. Dehát kit keresnek? Mártont. Hanem most már nem kell. Csak azért se kell! Hanem az a ... hitvány ... az a kóbor cafrang most megjárja! ... annak a véreire vágyott ...

Otthagya Mártont. Berohant a házba:

– Borcsa ... Borcsa ... – kiáltotta.

– Mi kell Magduska? – jelentkezik félénken Borcsa.

– Ide a nyulat!

– Azt nem lehet.

Kikerülnek az udvarra.

– Marci bácsi, hun fogta a nyulat? – könyörög még egyszer Magda.

– A szénásba.

Magda előtt föl villant valami.

– A széna az én földemen van. Azért csak ide! Ide csak, ide!

– Inkább megfujtom, – rikácsolta Borcsa.

– Hát nem? ... – ugrik néki Magda, hogy megüsse. Jól belemarkoljon a hajába. Kikarmolja a két szemét.

De Borcsa félre ugrik, fölemelt karokkal védi a támadást. Mire Magda csak nem hagyja békén; szóval támadja. Elmondja mindennek. Annak is, ami nem. Borcsa pedig érzi, hogy ő cseléd, azért szónélkül hallgat.. Hallgat mindaddig, míg a fejkendőjét érzi a fején. De amikor megint elkezd piszkálni, erre már kitör belőle.

– Veszi innét a kezét!

– Én?

– Maga.

– Hát nem veszi le? ...

... Összegomolyodnak, marják-püfölik egymást, amint az erejükből telik. Márton meg mindezt csak nézi, de nem szól közbe. Asszony perlekedés pásztos eső! – gondolja. Hanem annak igen-igen örül, hogy ez most érte történik ... Hanem a nyúl ...? Annak aligha lesz jó vége, megsajnálja a szegényt. Befut érte a házba, kikotorja az ágy alól. Magához veszi s a hón' alatt viszi kifelé; hogy lopva-titkon eleressze a bokorba.

Hegy István